

## Den 13 mars 1940 höll utrikesminister Günther i båda kamrarna följande anförande:

Herr talman! Den för hela Norden så ytterst betydelsefulla nyheten om fred mellan Finland och Ryssland har nått oss i dag. Vi Nordens folk, som hata och avsky kriget, känna i dag som aldrig förr fredens djupa, heliga innebörd. Budskapet om fred kommer visserligen denna gång även som ett sorgebud, därför att freden kostat så mycket blod och framför allt därför att den måst köpas med så tunga offer av vårt broderfolk. Men om någonsin ett folk kämpat sig fram till fred genom ett påtvingat krig med bibehållen ära och rent samvete, så är det Finlands folk i detta krig.

Fredsförhandlingarnas resultat äro ännu inte fullt kända. Därför måste man vänta med att uttala sig om mycket, som är av betydelse här. Men en del kan sägas nu, och till det som både kan och bör sägas höra några förklarande ord om svenska regeringens verksamhet vid förberedelserna till den fred, som nu slutits. Det är så mycket större skäl härtill, som det på vissa håll i utlandet har givits en vanställande och ofta alldeles oriktig framställning av vår insats häri.

Redan från början av kriget förklarade finska regeringen, att den var beredd att återupptaga de avbrutna förhandlingarna om en fredlig uppgörelse. Det är självklart, att vi för vår del sökt understödja den i dess önsknings att finna en förhandlingsbas. Detta såg till en början hopplöst ut, men mot slutet av januari visades också från rysk sida villighet att komma till en uppgörelse. Därefter kunde en viss kontakt åvägbringas, och slutligen kom man så långt, att en finsk delegation avreste till Moskva — med det resultat, som nu föreligger.

Det borde egentligen inte behöva sägas, att svenska regeringen under sin verksamhet som förmedlare noga avhållit sig från allt, som kunnat vara till skada för Finland, men däremot sökt utnyttja alla möjligheter att främja Finlands intressen. Från något håll har det framställts som en ovänlig handling mot Finland redan att till finska regeringen idarebefordra sådana ryska förslag, som icke gärna kunde accepteras å finsk sida. Det är svårt att förstå ett sådant betraktelsesätt. För finska regeringen måste det väl under alla förhållanden ha varit värdefullt att få veta, vilka mål dess fiender uppställt för sig. Att lämna upplysning härom har naturligtvis ingenting att göra med påtryckningar, och så har finska regeringen icke heller fattat saken. Över huvud kan det bestämt förklaras, att inga som helst påtryckningar förekommit från vår sida. Det har varit nödvändigt att hålla finnarna underrättade om de gränser för svenskt bistånd, som olyckliga storpolitiska konstellationer dragit. Denna begränsning må hava varit en besvikelse för finska folket och påverkat dess regerings politik. Men den har icke utnyttjats som påtryckningsmedel för att få till stånd en för Finland ogynnsam fred, och inte heller på annat sätt har det gjorts något försök att inverka på Finlands beslut om krig eller fred. Den hjälp, materiell och annan, som genom svenska regeringens försorg lämnats Finland, har givits i så stor utsträckning, som omständigheterna medgivit. Och aldrig ha härvid uppställts några villkor eller framställts några krav att få påverka Finlands beslut att fortsätta kriget eller att antaga de ena eller andra fredsvillkoren.

Från den tidpunkt, då båda parterna möttes vid förhandlingsbordet, har Sveriges roll som mellanhand givetvis upphört. Det kan konstateras, att de fredsvillkor, som genom vår försorg överbringats från Moskva till Helsingfors, icke voro desamma som innefattas i fredstraktaten. Sålunda har bl. a. som något alldeles nytt tillkommit avträddandet av ett område vid Salla och Kuusamo samt överenskommelsen att bygga en järnväg från Kandalaks till Kemijärvi. Dessa bestämmelser ha sitt givna intresse för oss.

Det bör också framhållas, att den svenska förmedlingen av fredstrevare och förslag ägt rum

utan minsta samverkan med någon utomstående makt. Det har insinuerats, att Tyskland skulle utövat ett visst tryck på svenska regeringen i detta sammanhang. Sanningen är, att icke ett ord växlats i saken mellan svenska och tyska regeringarna och att icke heller någon annan regering ens försökt att öva minsta inflytande på den svenska förmedlingen.

Vad som från svensk sida gjorts för att på detta sätt främja en fredlig uppgörelse är emellertid av underordnad betydelse. Sveriges främsta insats ligger, som vi veta, på andra områden. Det svenska folket kan i dag säga sig självt, utan skryt och självförhävelse, att det gjort en verklig kraftanstängning för att bringa Finland så mycket hjälp som det stått i dess förmåga. Finansiellt betyder det, att man ställt till förfogande omkring 400 000 000 kronor i form av lån och gåvor. Sällsynt ogynnsamma världspolitiska förhållanden gjorde det omöjligt att utsträcka denna hjälp till att innefatta direkt militär intervention vare sig för vår egen del eller genom vår medverkan från västmakternas sida. Med sorg i hjärtat, sade vår Konung i sitt budskap för kort tid sedan, måste vi göra klart för oss, att vi icke kunde militärt intervensera. Med sorg i hjärtat ha vi måst inse, att en interventionspolitik med vår medverkan skulle ha kastat oss och troligen hela Norden ut i storkriget, där vi endast hade fått spela rollen av brickor i stormakternas spel, gjorda att offras upp för större och mäktigare intressen än våra egna livsfrågor. Man kan icke av en svensk regering begära, att den med öppna ögon skulle medverka till att flytta kriget mellan Europas stormakter och kanske dess tyngdpunkt till våra landamären. Vad hade Sveriges och Finlands öden då blivit?

På denna punkt torde det råda nära nog enighet i vårt land. Däremot har man i Finland haft svårt att se detta ödesdigra sammanhang mellan de båda krigen. Sveriges och Norges vägran att utsätta Norden för katastrofala risker har missförståtts, som om det endast vore fråga om ett fasthållande till varje pris vid en en gång beslutad neutralitetspolitik. Man har inte velat förstå, att neutraliteten i detta fall varit betingad av övermäktiga omständigheter. Trots att dessa förhållanden vid flera tillfällen klarlades för finska regeringen, blev det till slut tydligt, att endast ett offentligt uttalande i ämnet kunde skingra det farliga missförståndet hos finska folket, att hjälp nog skulle komma från de nordiska länderna eller från västmakterna, så snart man i Sverige och Norge insåg, hur hotande läget var för hela Norden. Sådana uttalanden gjordes därför. Att de framkallade besvikelse hos finska folket är förklarligt, men i verkligheten hade det säkert medfört mycket farligare konsekvenser, om man i Finland fortsatt att föra kriget under falska förutsättningar och i förhoppning om en snar undsättning, som i själva verket icke låg inom möjlighetens gränser.

I fråga om frivillighjälpen ha meningarna tydligen varit delade även i vårt land. Möjligheterna och den reella betydelsen av svensk medverkan på frivillighetens väg bedömas olika. Alla hysa vi den mest uppriktiga förståelse för de unga män, som känt sig manade att sätta in sitt eget liv i Finlands frihetskamp — ja vi inte bara förstå dem, utan vi skänka dem vår djupa respekt och vår varmaste sympati. De ha förvisso inte gjort sin gärning förgäves. De ha också gjort en insats av stor betydelse för sitt eget land. Ty genom att bevisa, att även Sveriges ungdom är mäktig av hänförelse, mod och offervilja, ha de utfört en handling av bestående värde för framtiden.

Å andra sidan bör man också kunna förstå dem, som icke kunnat blunda för den fruktansvärda möjligheten, att de frivilliga, hur många som än anmälde sig, till sist endast skulle bli ett blodsoffer av de bästa inom vår nations ungdom, utan att därigenom kunna åstadkomma något avgörande inflytande på krigets gång. Även denna samvetsbetonade mening i en så allvarlig fråga bör tillerkännas aktning. Ingen har väl för övrigt kunnat tro, att en frivilligkår skulle kunnat genom något trolleri förvandlas till en armé av stormaktsmått med allt vad därtill hör av utrustning och fortlöpande underhåll.

Men det är inte längre tid att tvista om vare sig frivilligfrågan eller annat, som sammanhänger med vår hjälp till Finland. Nu är tiden inne för ny beslutsamhet och nya krafttag på detta område. Finlands återuppbyggande efter förlusterna under kriget och genom freden förestår nu, och det är självklart, att även där måste vi vara med. På denna uppgift måste vi nu inrikta alla krafter, som hittills varit inställda på att bistå vårt broderfolk under kriget. Det kommer att krävas stora uppoffringar av oss även i fortsättningen, men jag tvivlar inte på att svenska folket är villigt att underkasta sig dem. Vi ha lärt oss på ett sätt, som vi icke glömma, hur fast de nordiska folkens öde äro sammanbundna med varandra. Och härav följer också, att dessa folk böra vara redo att mer målmedvetet än tidigare inrikta sin politik på gemensamma livsintressen och att på grundval av de nya erfarenheter, som vunnits, till fördomsfri prövning upptaga frågorna om det nordiska samarbetets stärkande.

Finland sluter nu en fred, som kostar det tunga offer. Men det utgår ur kriget med fullt bevarad självständighet och efter att ha visat sig äga en styrka och motståndskraft, som är en stor politisk tillgång för framtiden. I historien kommer Finlands kamp för sin frihet att lysa klart. Intet folk är i närvarande stund så hedrat och beundrat som det finska. Ärat flyger dess namn över jorden. Vi, dess närmaste grannar, äro de första att deltaga i denna hyllning och de, som göra det uppriktigast.

För vår egen del betyder denna fred en lättnad i en ytterst hotfull situation. Men den betyder på intet sätt, att faran är över. Till följd av Finlands ändrade gränser har vårt läge blivit sämre, allmänt sett, än det var före den rysk-finska konflikten. Det fortsatta stormaktskriget innebär för oss stora risker, som ingalunda försvunnit. Det är en bjudande nödvändighet, att vi göra vårt yttersta för att stärka vår förmåga att möta vad som kan komma att ske. Finland står därvid för oss som ett föredöme. Kunna vi samla oss till samma enighet och okuvliga motstånd mot alla angripare som det finska folket, och det kunna vi om vi vilja, så kunna vi också gå framtiden till mötes med tillförsikt.

---

*Källa: Svensk utrikespolitik under andra världskriget. Internationell politik 24, skrifter utgivna av Utrikespolitiska institutet, Kooperativa förbundets bokförlag, Stockholm, 1946.*

## Ulkoministeri Günther piti 13.3.1940 molemmissa kamareissa seuraavan puheen:

Herra puhemies! Koko Pohjolle mitä merkityksellisin uutinen rauhasta Suomen ja Venäjän välillä on saavuttanut meidät tänään. Me Pohjolan kansat, jotka vihaamme ja inhoamme sotaa, tunnemme tänään paremmin kuin koskaan ennen rauhan syvän, pyhän merkityksen. Sanoma rauhasta tulee tosin tällä kertaa myös surusanomana siksi, että rauha on maksanut niin paljon verta ja ennen kaikkea koska veljeskansamme on täytynyt ostaa se niin raskailla uhreilla. Mutta jos koskaan jokin kansa on taistellut sille pakotetun sodan läpi rauhaan kunniansa ja puhtaan omantunnon säilyttäen, niin Suomen kansa on niin tehnyt tässä sodassa.

Rauhanneuvottelujen tulokset eivät ole vielä täysin tunnettuja. Siksi täytyy odottaa sanoakseen enemmän sellaista, jolla on täällä merkitystä. Mutta osan voi sanoa nyt, ja sellaiseen mitä voi ja pitää sanoa, kuuluu muutama selittävä sana Ruotsin hallituksen toimista sen rauhan valmisteluissa, joka nyt on solmittu. Siihen on sikäli vielä enemmän syytä, kun tietyillä tahoilla ulkomailla on annettu harhaanjohtava ja usein täysin paikkansapitämätön kuva panoksestamme siihen.

Jo heti sodan alettua Suomen hallitus ilmoitti, että se on valmis aloittamaan uudelleen keskeytyneet neuvottelut rauhan aikaansaamiseksi. Itsestään selvää oli, että me omalta osaltamme pyrimme tukemaan sitä sen toivomuksissa löytää neuvottelupohja. Tämä näytti aluksi toivottomalta, mutta tammikuun loppupuolella osoitti myös venäläinen puoli halua saavuttaa ratkaisu. Eräs kontakti saatiin aikaan ja lopuksi tultiin niin pitkälle, että suomalainen valtuuskunta matkusti Moskovaan - tuloksella, joka nyt on edessämme.

Oikeastaan ei tarvitsisi sanoa, että Ruotsin hallitus on välitystoiminnassaan pidättäytynyt tarkoin kaikesta, joka voisi vahingoittaa Suomea. Se on päinvastoin tutkinut kaikkia mahdollisuuksia edistääkseen Suomen intressejä. Joltakin taholta on epäystävällisenä toimena Suomea kohtaan pidetty sitäkin, että Suomen hallitukselle on välitetty sellaisia venäläisiä ehdotuksia, joita Suomen puolelta ei mielellään voida hyväksyä. Kaikissa oloissa on Suomen hallitukselle ollut arvokasta kuitenkin tietää, mikä tavoitteet vihollinen on asettanut itselleen. Sellaisesta tiedottamisella ei tietenkään ole mitään tekemistä painostuksen kassa eikä Suomen hallitus olekaan asiaa niin ymmärtänyt. Ylipäänsä voi varmasti sanoa, että puoleltamme ei ole tapahtunut mitään painostusta. Mutta on ollut välttämätöntä pitää suomalaiset tietoisina sen ruotsalaisen avun rajoista, jotka onnettomat suurvaltapoliittiset konstellaatiot ovat aikaansaaneet. Tämän rajoituksen on täytynyt olla pettymys Suomen kansalle ja on vaikuttanut sen hallituksen politiikkaan. Mutta sitä ei ole käytetty painostuskeinona, jotta Suomelle saataisiin aikaan epäsuotuisa rauha, eikä myöskään millään toisella tavalla ole yritetty vaikuttaa Suomen päätökseen sodasta tai rauhasta. Sitä materiaalista tai muuta apua, jota Ruotsin hallituksen toimesta on annettu Suomelle, on annettu niin suuressa laajuudessa kuin mahdollista. Eikä sen yhteydessä ole koskaan asetettu mitään ehtoja tai esitetty vaatimuksia saada vaikuttaa Suomen päätökseen sodan jatkamisesta tai yhden tai toisen rauhanehdon hyväksymisestä.

Siitä ajankohdasta lähtien, jolloin kummatkin osapuolet tapasivat neuvottelupöydän ääressä, on Ruotsin rooli välikätenä lakannut. Voidaan todeta, että ne rauhanehdot, jotka meidän toimestamme välitettiin Moskovasta Helsinkiin, eivät ole ne samat, jotka sisältyvät rauhansopimukseen. Kuten mm. aivan äskettäin esille tullut alueluovutus Sallan ja Kuusamon kohdalla sekä sopimus rakentaa rautatie Kantalahdesta Kemijärvelle. Näillä määräyksillä on oma mielenkiintonsa myös meille.

On myös mainittava, että Ruotsin välitys rauhantunnustelussa ja ehdotuksissa on tapahtunut ilman yhdenkään ulkopuolisen vallan vaikutusta. On vihjailtu, että Saksa olisi käyttänyt tiettyä painostusta Ruotsin hallitusta kohtaan tässä yhteydessä. Tosiasia on, että ainuttakaan sanaa asiasta ei ole vaihdettu Ruotsin ja Saksan hallitusten välillä eikä myöskään mikään muu hallitus ole vähimmässäkään määrin edes yrittänyt vaikuttaa Ruotsin välitystoimintaan.

Se, mitä Ruotsin taholta on tehty rauhanomaisen ratkaisun aikaansaamisen edistämiseksi tällä tavalla, on kuitenkin toisarvoista. Ruotsin tärkein panos on, kuten tiedämme, toisaalla. Ruotsin kansa voi tänään sanoa itselleen, ilman kehua ja ylvästelyä, että se on tehnyt todellisen voimanponnistuksen antaakseen Suomelle niin paljon apua kuin se on kyennyt. Rahallisesti se tarkoittaa, että käytettäväksi on asetettu noin 400 000 000 kruunua lainojen ja lahjojen muodossa. Harvinaisen epäsuotuisa maailmanpoliittinen tilanne teki mahdolliseksi ulottaa tämä apu suoraksi sotilaalliseksi väliintuloksi omalta puoleltamme tai myötävaikuttaa sellaiseen länsivaltojen puolelta. Suru sydämessä, kuten kuninkaamme sanomassaan vähän aikaa sitten sanoi, meidän täytyi tehdä itsellemme selväksi, että sotilaallista interventiota emme voi tehdä. Suru sydämessä meidän on täytynyt huomata, että interventiopolitiikka, johon olisimme myötävaikuttaneet, olisi heittänyt meidät ja luultavasti koko Pohjolan suursotaan, jossa olisimme saaneet vain toimia pelinappuloina suurvaltojen pelissä, valmiina uhrattavaksi suurempien ja tärkeimpien intressien kuin omien elintärkeiden kysymyksiemme vuoksi. Ruotsin hallitukselta ei voi vaatia, että se avoimin silmin myötävaikuttaa siihen, että Euroopan suurvaltojen välinen sota ja ehkä sen painopiste siirtyy meidän maaperällemme. Mikä Ruotsin ja Suomen kohtaloksi olisi silloin tullut?

Tästä asiasta tulisi kyllä vallita yksimielisyys maassamme. Sitä vastoin Suomessa on ollut vaikea nähdä tätä kohtalokasta yhteyttä näiden kahden sodan välillä. Ruotsin ja Norjan kieltäytyminen asettaa Pohjola alttiiksi katastrofaalisille riskeille on ymmärretty väärin, ikään kuin kysymys olisi millä hinnalla tahansa kiinnipitäminen kerran päätetystä puolueettomuuspolitiikasta. Ei ole haluttu ymmärtää, että puolueettomuus on tässä tapauksessa ollut ylivoimaisten olosuhteiden vaatimaa. Vaikka näitä olosuhteita on selostettu useassa yhteydessä Suomen hallitukselle, oli lopulta selvää, että vain julkinen lausuma tässä asiassa voi hälventää Suomen kansan vaarallisen väärinkäsityksen siitä, että apua voisi tulla pohjoismaista tai länsivalloilta niin pian kuin kun Ruotsille ja Norjalle tuli selväksi, kuinka uhkaava tilanne oli koko Pohjolle. Siksi sellaiset lausumat julkistettiin. Se, että se toi esiin pettymyksen Suomen kansassa, oli itsestään selvää, mutta todellisuudessa olisi ollut paljon vaarallisempaa, jos Suomi olisi jatkanut väärin oletuksen ja nopean avun toivossa, kun sellainen ei itse asiassa ollut mahdollisuuksien rajoissa.

Vapaaehtoisavun kysymyksessä ovat mielipiteet olleet jakaantuneita maassamme. Mahdollisuuksia ja Ruotsin todellista myötävaikutusta vapaaehtoistiehen arvioidaan eri tavoin. Me kaikki ymmärrämme sen nuorten miesten vilpittömyyden, kun he tunsivat velvollisuudekseen asettaa oma henkensä alttiiksi Suomen vapaustaistelussa - ja emme vain ymmärrä heitä, van osoitamme heille syvää kunnioitusta ja lämpimimmän myötätuntonamme. Heidän tekonsa ei todellakaan ole ollut turha. Osoittamalla, että myös Ruotsin nuorisossa vallitsee innostus, rohkeus ja uhrimieli, he ovat suorittaneet teon, jolla on pysyvä arvo tulevaisuudessakin.

Toisaalta tulee myös voida ymmärtää niitä, jotka eivät voi olla huomaamatta sitä kauhistuttavaa mahdollisuutta, että vapaaehtoiset, kuinka monta heitä ilmoittautuikaan, tulevat jäämään vain veriuhriksi meidän nuorisomme parhaimmiston joukossa voimatta sitä kautta saada aikaan mitään merkittävää vaikutusta sodan kulkuun. Myös tälle omaa tuntoa korostavalle mielipiteelle niin vakavassa kysymyksessä tulee osoittaa kunnioitusta. Ei kait kukaan ole voinut uskoa, että vapaaehtoisjoukko jollakin taikatempulla muuttuisi

suurvaltamtakaavan armeijaksi kaikkine sille kuuluvine varusteineen ja jatkuvine huoltoineen.

Mutta enää ei pidä kiistellä vapaaehtoisuudesta eikä muustakaan, joka on yhteydessä Suomen apuumme. Nyt on aika uuteen päättäväisyyteen ja voimannäyttöön tällä alueella. Suomen jälleenrakentaminen ja menetykset niin sodan aikana kuin rauhan kautta ovat edessä nyt ja on selvää, että myös siinä meidän tulee olla mukana. Tähän tehtävään meidän tulee suunnata kaikki voimamme, jotka olivat tähän asti varattu veljeskansamme auttamiseksi sodan aikana. Se tulee vaatimaan meiltä suuria uhrauksia myös jatkossa, mutta en epäile, ettei Ruotsin kansa olisi halukas niihin mukautumaan. Olemme oppineet tavalla, jota emme unohda, kuinka kiinteästi Pohjolan kansojen kohtalo on sidoksissa toisiinsa. Ja tästä myös seuraa, että näiden kansojen tulee olla valmiita vielä määrätietoemmin kuin ennen suuntaamaan politiikkansa yhteisiin elintärkeisiin intresseihin ja niiden uusien nyt saavutettujen kokemusten kautta ottamaan ennakkoluulottomaan harkintaan kysymykset pohjoismaisen yhteistyön vahvistamisesta.

Suomi solmii nyt rauhan, joka maksaa raskaan uhrin. Mutta se tulee sodasta itsenäisyytensä täysin säilyttäneenä ja on osoittanut sellaista lujutta ja vastustuskykyä, jolla tulee olemaan suuri poliittinen painoarvo tulevaisuudessa. Suomen taistelu vapaudestaan tulee historiassa loistamaan kirkkaana. Näinä hetkinä ei yhtäkään kansaa ole niin kunnioitettu ja ihailtu kuin suomalaisia. Kunnialla liittää sen nimi yli maapallon. Me, sen lähimmät naapurit, olemme ensimmäisiä ottamaan osaa tähän kunnianosoitukseen ja teemme sen mitä vilpittömimmin.

Omalta osaltamme tämä rauha merkitsee helpotusta äärimmäisen uhkaavasta tilanteesta. Mutta se ei millään tavalla tarkoita, että vaara on ohi. Suomen muuttuneiden rajojen vuoksi tilanteemme on tullut huonommaksi, yleisesti ottaen, kuin se oli ennen Venäjän-Suomen konfliktia. Jatkunut suurvaltatauta tuo meille tullessaan suuria riskejä, jotka eivät ole mitenkään kadonneet. Pakottavan välttämätöntä on, että teemme kaikkemme vahvistaaksemme kykyämme kohdata mitä sitten tuleekaan. Suomi on siinä meille esikuva. Voimme koota saman yksimielisyyden ja lannistumattoman vastuksen kaikkia hyökkääjiä kohtaan kuin Suomen kansa. Sen me voimme tehdä, jos haluamme ja voimme siten mennä kohti tulevaisuutta luottavaisin mielin.

---

*Lähde: Svensk utrikespolitik under andra världskriget. Internationell politik 24, skrifter utgivna av Utrikespolitiska institutet, Kooperativa förbundets bokförlag, Stockholm, 1946. Käännös: Pauli Kruhse.*